

Morten Pontoppidans høstprædiken

Taler

Morten Pontoppidan
Præst, højskoleforstander og
forfatter

Omstændigheder

Prædikentekst

Lukasevangeliet kapitel 10, vers 36-37

Det er usikkert, hvornår prædiken er holdt, men det er udgivet i 1892.

Luk. 10, 36-37: "Hvilken af disse tre tykkes dig nu at have været hans Næste, der var falden iblandt Røvere? Men han sagde: den, som gjorde Barmhjertighed imod ham. Derfor sagde Jesus til ham: gik bort og gør du ligesaa!"

Dersom der ingen Høst kom, vilde Aaret være spildt. Et Aar uden Høst vilde være et Aar, som der ingen Mening var i; thi Høsten er netop Meningen i Aaret.

Aaret har sin Vinter, hvor Jorden hviler og skørnes; det har sin Vaar, naar alting spirer og grønnes, - sin Sommer, hvor Solen skinner i de lange Dage og Regnen falder og Vinden blæser; alt det har Aaret, men Meningen af det hele er Høsten. Dér ses det, hvad det var, Frostens skørnede Jorden til, hvad det var, der grønnedes i Foraaret, hvorfor Solen skinnede og Regnen faldt i Sommerens Løb, - det var for Høstens Skyld.

Høsten er Meningen af det altsammen. -

Dér går Folk og kører Mærgel eller Gødning midt i Vinterens Hjærte. Hvad skal det til? Er det for Vinterens Skyld? Bliver Vinteren rigere, varmere, bedre af det? Nej, det er for Høstens Skyld. - Dér gaar Foraarstiden de mange Plove op og ned ad Markerne og vender den dampende Muldjord. Hvad er det, alle disse Mennesker har saa travlt med?

De harver og de tromler, slider og slæber. Kunde de ikke nyde Vaarens Friskhed

og Skønhed uden alt dette? Jo, dersom det ikke var for Høstens Skyld. Men tidlig i Vaaren maa Høsten forberedes; det er den, der er Meningen i det altsammen.

Derfor er der ogsaa saadan en Festlighed over den Dag, da Høsten er at faa Ende paa et Aars Arbejde. At faa Høsten i Hus er at naa Maalet for et Aars Stræben, at nyde Udbyttet af saa mange Maaneders udholdende Flid og Paapassenhed. Nu har man endelig *bjærget* Høsten; det er ligesom et Skib, der er bjærget i Land efter længe at have kæmpet paa Bølgerne.

Og Dagen efter at det sidste Læs svingede ind i Gaarden, har man maaske Ploven i Jorden. Det gælder næste Høst. Ja, idet vi takker Gud for dette Udbytte, vi fik, føler vi, at det gælder om ikke at spille Tiden. Thi det er til Agerdyrkerens ihærdige Arbejde, at Guds Velsignelse skal komme. Derfor, frisk Haand paa Værket! Vi skal høste bedre og bedre! Vi skal faa Jorden til at give flere Fold!

Og naar man sætter sig dette for og beder om Guds Velsignelse dertil, da lader det sig endnu gøre at fægte for Livet som Landmand igjennem de daarlige Tider med et lykkeligt og muntert Sind.

Men det var altsaa dette, jeg vilde indskærpe, at Høsten er Meningen i Aaret. Lad os et Øjeblik tænke os Høsten borte, lad os tænke os, at vi fik at vide, at der ingen Høst kom mere, da ville vi staa der med vore Plove, vore Heste og Vogne, vore Loer og Lader, og der vilde ingen Mening være i det hele.

Men nu er der dem, der paastaar, at hele Menneskelivet fra Vuggen til Graven er et Aar uden Høst; et Efteraar kommer der, da Blomsterne visner og Løvet falder, men der kommer ingen Høst, intet Udbytte. En Haandfuld Støv er alt hvad der tilsidst kommer ud af det altsammen. Saaledes paastaar man. Og det er klart, at naar Høsten falder bort, da falder Meningen bort af Tilværelsen; den bliver meningsløs.

Ja, dersom mit Liv hidtil kun havde bestaaet i at spise og sove og gøre et rent mekanisk Arbejde, eller dersom i hvert Fald de sjælelige Rørelser, jeg havde formummet hos mig, havde været helt usammenhængende, spredte og tilfældige, da kunde det jo gerne for mig være sandt, at der ingen Mening er i Livet.

Men den Sjæl, der har haft sit Foraar og kender sin Sommer, den gaar trygt ud fra, at der for den ogsaa vil komme en Høst.

Hvorfor skulde ellers Ploven været gaaet hen over min Sjæl, hvorfor skulde Jordbunden i mig fures op den ene Gang efter den anden, hvortil alt dette Aandens Arbejde paa mig, som om min Sjæl var et Stykke Jord, og der var en stor taalmodig Agerdyrker, der havde noget i Sinde med den, - hvorfor al den Skiften mellem Regn og Solskin, Storm og Taage inde i dette Hjærte, dersom der ikke skulde komme noget deraf tilsidst?

Den, der har følt, at han blev taget under Behandling af den store Agerdyrkers kyndige og sikre Haand, og som har erfaret, hvor utrættelig denne Haand er, hvorledes den fra Aar til Aar fortsætter sit Arbejde, luger og renses, beskærer og binder op, - den, der Gang efter Gang har følt hans skarpe Jærn, han har ogsaa fornummet, at han mener det alvorligt, og han falder da aldrig paa at tænke, at der ingen Mening skulde være i alt dette, og at det skulde blive til ingen Ting til sidst. Nej

Blomst skal bære Frugt engang,

Høst skal følge Sommer,

Dag er ej saa travl og lang,

Aftenstund dog kommer.

Det gaar fremad mod en Høst. Paa hvad Maade den vil komme, og i hvilken Skikkelse den vil vise sig, er det ikke let at sige ret meget om. Det er kun billedlige Udtryk, der staar til vor Raadighed, naar vi skal tale om Tilstande i Evigheden, og i hvert Fald føler jeg ikke stærk Trang til at udmale mig det evige Liv i Fuldendelsen.

Andre har mere af denne Trang, véd jeg nok. Men jeg tror, at det under almindelige Forhold er det naturligeste, at vi i den Henseende har det som Plovmanden, der jo ikke ved hvert Skridt gaar og udmaler sig Høsten, men passer Pløjningen og foreløbig har den Opgave at faa Furerne til at ligge godt. Saaledes er det naturligt, at vi lever vort Liv i Forhold til de nærmeste Opgaver

uden direkte at have Tanken stærkt henvendt paa Livets Høst.

Men Høsten er dog bagved som Meningen af det hele. Prøv at tage den bort, - lad den Tanke faa Raaderum, at Livet er uden endeligt Maal og uden Evigt Udbytte, da falder hele den aandelige Tilværelse sammen i intet.

Den berømte engelske Tænkter *Stuart Mill* fortæller i sin Levendsskildring, hvorledes han engang i sin Ungdom aandelig faldt sammen ganske og aldeles. Et begavet, belæst og dygtigt Menneske var han; men som man kan falde i en Brønd, saaledes faldt han – af hvad Aarsag det nu kan have været - ned i en saare nedtrykt Sindsstemning.

Han syntes, at alt var meningsløst, i hvert Fald for ham. Al højere Drift, al Arbejdslyst og Kampglæde forsvandt; det var, som om Fjedren var knækket i ham, ja det kom saa vidt, at han ikke vidste, om han kunde udholde at leve. Da, en Dag, kom han til at læse noget, som greb ham, og han brast i Graad. “Fra nu af”, siger han, “blev min Byrde lettere; den trykkende Tanke, at al Følelse var død i mig, var forsvunden.

Jeg var ikke længere haabløs: jeg følte, at jeg hverken var en Sten eller et Stykke Træ. Det viste sig, at jeg fremdeles havde noget af det Stod, hvoraf Karakterens hele Værd og Ævnen til at opnaa Lykken er dannet”.

Altsaa, det hjalp dette unge Menneske, at han kom til at græde, d.v.s. at han mærkede, at hans Sjæl dog kunde bevæges, betages, føle sig under Indflydelse af en Magt, der arbejdede paa den. Ja han følte, siger han, at han endnu havde Stof i sig, og at der endnu dannedes paa hans Karakter og hans “Ævne til at opnaa Lykken”.

Og nu var han ikke længere haabløs. - Nej, den, der endnu har sjælelige Oplevelser, er ikke haabløs; den Sjæl, der mærker Ploven, har med det samme en Forudfølelse af Høsten.

Ja, mine Venner, alt hvad vi græder, alt hvad vi sukker i Aanden, alt hvad vi lider og strider, alt hvad vi oplever at sjælelige Gennembrud, Meningen i alt dette er vort Livs Høst; og Høsten kommer, hvis vi da ikke visner undervejs.

Jeg omtalte Stuart Mills Ungdomsoplevelse som et Eksempel paa en Sjæl, der

allerede troede sig i Færd med at visne, men dog gav sig til at skyde igjen. Denne Stuart Mill var jo iøvrigt ingen Præst, ikke engang en Levit, nej, han var ligefrem en Samaritan. Han var en af den Slags Folk, som kristne ofte betænker sig paa at regne for deres Næste, ligesom Jøderne ikke vidste, om de maatte regne Samaritanerne derfor.

Samaritanerne havde ikke Guydsdyrkelsesfællesskab med Jøderne, og Stuart Mill havde heller ikke Gudsdyrkelsesfællesskab med de kristne. Men han var en ret barmhjærtig Samaritan, for saa vidt i al Fald som han i sin Virksomhed som Tænker og Forfatter beskæftigede sig meget med Menneskenes Vel. Han var stærk optagen af Tanken om, hvorledes Samfundets Saar skulde læges, og hist og her har han virkelig heldt en Smule Olie og Vin i dem.

Ja det er meget godt, vil en og anden sige, men han hørte jo ikke til de hellige. Nej, det er sandt; han hørte ikke til de hellige. Det er Præsten og Leviten, der repræsenterer de hellige, Samaritanen ikke. Men nu har Jesus engang fremstillet denne overordenlig dristige Lignelse, hvor han stiller "Helligheden" paa den ene Side, Barmhjærtigheden og Menneskeligheden paa den anden.

Hvor hører vi da hjemme? I hvilken af de to Lejre finder vi vor Næste?

Hvem var det Menneskes Næste? Svar: Den, der gjorde Barmhjærtighed imod ham. - Vel! Gak du hen og gør ligesaa!

Hør, mine Venner, jeg undrer mig sandelig ikke over, at Præsterne og Leviterne fik Jesus slaaet ihjel. Ti af alt det stærke, der er sagt om den patenterede Gudelighed, er intet saa stærkt, saa bidende skarpt som denne Lignelse, der lader Præsten og Leviten staa dér og gudeligen betragte den blødende Mand, derefter vandre gudhengivent videre, ladende Staklen ligge nøgen og uforbunden, indtil der kommer en verdslig Mand, en vantro, en Samaritaner, som véd at tage fat og hjælpe.

I denne Lignelse slumrer en Tankegang, der er saa ny, og som, dersom den udfolder sig og vinder Udbredelse, vil være saa undergravende for den præstelig-levitisk Anseelse, at det var en Nødvendighed for disse Folk at gøre alt for at udrydde den.

Ti naar man lægger Mærke til den Afspejling af Menneskelivet, der profetisk

kommer til Syne i Lignelsen, da ser man jo Præsten og Leviten gaa ud af Sagaen – hvor bliver de af? Der er ingen, der spørger mere efter dem -, medens Samaritanen og den lidende Mand giver Fremtidsbilledet af Menneskeheden, en Menneskehed nemlig, der holder sammen, saa den ene ikke gaar forbi den andens Nød, men den sunde ser til den syge, den stærke gaar og lader den svage ride, - en Menneskehed, der finder hinanden ikke i Kraft af præstelige Doktriner eller levitiske Ceremonier, men i Kraft af Barmhjærtighed, betragtede den som sin Næste, af hvem man modtager, eller til hvem man kan bringe Barmhjærtighed.

Det kunde, ifølge dette, næsten se ud, som om vor Tro og vor Gudsyndelse blev en ganske ligegyldig Sag. Det er dog ikke Tilfældet; i Virkeligheden skal det nok vise sig, at man, naar man vil føre Barmhjærtigheden igennem, vil komme til Troen og Gudsyndelsen. Det har ingen Nød dermed.

Men alligevel finder jeg Lignelsen om den barmhjærtige Samaritan meget dristig, og jeg vil tilstaa, at det har ikke været uden en vis Betænkelse, jeg har givet mig Lignelsens Livsopfattelse i Vold, medens jeg prædikede over den. Thi jeg vilde helst undgaa endogsaa blot Skindet af at gøre det til en ligegyldig Sag, om vi har nogen Tro, og om vi beder til Gud.

Men nu har Jesus engang fremsat denne Lignelse, og i vor Folkekirke skal der prædikes over den. Og jeg maa sige, at naar jeg først har overvundet min Betænkelse, da er der noget i mig, som i høj Grad tiltales, ja stærkt gribes af denne Profeti om Menneskehed, hvor alle virkelige Mennesker staar sammen til Hjælp mod Røverne, - hvor der ingen Præster og Leviter er, som "gaar forbi", men hvor man har lært at gøre fælles Sag og være barmhjærtig imod hinanden istedenfor at fordømme hinanden.

Ja, naar jeg tænker mig Jorden befolket af Mennesker, der endelig er kommen saa vidt, at de staar hinanden nær, den ene som den andens Næste, da er det, som om jeg saa en køn moden Kornmark med Aks ved Aks, og jeg vilde kalde det en køn Høst efter den Udsæd, som Jesus Kristus saaede ved sit Ord og ved sit Liv.

Ja, jeg kan ikke andet end tro, at denne Høst er Meningen med Menneskeslægten Historie, dens Kamp og Udvikling. Alle disse Brydninger er gennem de mange Aarhundreder er ikke meningsløse, men bærer hen imod, at

det første store Bud “du skal elske Herren din Gud af ganske Hjærte, Sjæl og Sind og din Næste som dig selv”, - at det skal finde virkelig Opfyldelse her paa Jorden.

Maa vi ikke sige, mine Venner, at kun saaledes faar Menneskehistorien en skøn og stor Mening? Vi er jo alle enige om at tro paa et Endemaal for Verdensudviklingen, den Udvikling, der har baaret os, og som vi er kaldet til at fortsætte.

Men lad os da ikke tænke os, at Endemaalet og Udbyttet skal bestaa i en lille snæver Flok af “hellige” i præstelig levitisk Forstand. Nej, saadan en lille mager Høst skal Gud ikke nøjes med. Endemaalet er en Menneskehed, der har fundet hinanden, hjulpet hinanden, erkendt hinanden som Brødre.

Denne Høst er det, Jesus har udsaaet til. Og naar vi berøres af Jesu milde og barmhjærtige Aand og naar det gaar op for os, hvor human – i Ordets bedste Betydning – hans Livsopfattelse er, da begynder vi at fatte de Ord, der staar i Begyndelsen af Dagens Evangelium: Salige er de Øjne, som ser det, I ser; thi jeg siger eder, at mange Profeter og Konger vilde se det, I ser, og har ikke set det, og hørt det, I høre, og har ikke hørt det! -

Lad os bede om at blive besjælede af Jesu milde Aand, saa vi maa forstaa den Kunst at vise Barmhjærtighed og helbrede Saar og bringe til Herberget.

Den, der har faaet en god Høst, vil nok have Lyst til at give noget til de fattige. Ja, husk paa dem, som nu under Kampen for Tilværelsen falder mellem Røvere og bliver klædt af og slaet til Jorden.

Kilde

Tolv Prædikener af Morten Pontoppidan. Andet oplag. Karl Schönbergs Forlag. 1892

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Prædiken, Prædikener fra 1800-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/morten-pontoppidans-hostpraediken>